

EDAT, SEXE I TOLERÀNCIA CAP A ACTITUDS SOCIALS: UNA ANÀLISI QUANTITATIVA

Andrés Belmonte, Carlos

Bayarri Sanchis, Amanda

Matilla Lozano, Santiago Franco

Monge Sánchez, Paula

Peiró Muñoz, Mar

RESUM:

El concepte tolerància ha estat un terme controvertit i no massa desenvolupat en les ciències socials, a grans trets, s'assumeix que implica el grau d'acceptació envers diferents accions o actituds. El que pretenem en aquest treball és analitzar si n'hi ha cap tipus de correlació entre el nivell de tolerància i l'edat i el sexe de la població valenciana. En aquest sentit s'han creat dues categories de variables: “valors respecte les relacions primàries” i “valors respecte les normes cíviques”, referides a la tolerància en l'espai privat i públic respectivament. Seguint aquest esquema, s'han comprovat mitjançant estadístics (ANOVA, Scheffe, comparació de mitjanes) diverses hipòtesis que relacionen i creuen l'edat i el sexe amb el grau de tolerància, tot açò amb les dades facilitades per l'enquesta de valors del País Valencià (2017).

Es conclou que (assoles) el sexe no condiciona el nivell de tolerància de les persones a l'àmbit públic o privat, però si es pot observar diferència entre rangs d'edat dins de cada sexe: els homes i dones joves son més tolerants cap a distintes formes de relacions primàries que els majors del seu gènere. Aquests resultats obrin la porta a investigacions futures més concretes al respecte.

EDAT, SEXE I TOLERÀNCIA CAP A ACTITUDS SOCIALS: UN ANÀLISI QUANTITATIU

I. INTRODUCCIÓ

El present treball versa sobre el distint nivell de tolerància de la població valenciana, depenent de la seua edat i sexe. Per a poder comprovar la correlació existent entre el nivell de tolerància i aquestes dues variables, hem realitzat un anàlisi quantitatiu, extraient les dades de l'enquesta de valors de la Comunitat Valenciana de juny 2017. En aquest punt es troba una de les principals limitacions del treball d'investigació, doncs cal tenir clar que les enquestes estan sotmeses a la variació en el temps.

L'interès d'aquesta investigació es centra en la controvèrsia que provoca el terme tolerància en el món de la sociologia i com açò afecta a la percepció social que es té sobre aquells que són o no tolerants. Aquest concepte ve a significar el grau d'acceptació envers distintes accions o actituds. No obstant, com és clar, no tots compartim les mateixes actituds i idees, ni considerem de la mateixa manera que una acció o actitud és més tolerant que altra. És en aquest punt on surt la controvèrsia, donat que, quan acceptem o diem que certes actituds són més tolerants que altres, estem marcant el límit entre allò que és o no correcte.

En aquest sentit, hem volgut analitzar com aquesta tolerància, que es manifesta socialment en el respecte cap als demés i a les seues accions i actituds, varia en funció de l'edat i el sexe de la població enquestada. Partim de diverses hipòtesis que, mitjançant la metodologia quantitativa, en concret amb les proves estadístiques, intentarem refutar o acceptar, donant-los una explicació hipotètica lògica i coherent.

Tanmateix, abans de realitzar l'anàlisi quantitatiu, hem d'explicar el concepte de tolerància, la nostra variable dependent i la influència de les dues variables independents (edat i sexe) en aquest, així com els diferents enfocaments del concepte com a base de formulació de les nostres hipòtesis.

A més, donat que les experiències vitals de cada persona són diferents, suposem que els resultats obtinguts de l'enquesta a la ciutadania valenciana en 2017 gaudiran de gran representativitat, ajudant a resoldre el nostre dubte principal, que consisteix en conèixer si realment existeix un relació entre el nivell de tolerància que presenta un individu i la seua edat i sexe.

Per últim, cal tenir sempre present que es tracta d'una investigació limitada a les variables de sexe i edat, i que això pot suposar una restricció a l'hora de donar explicacions sobre els resultats obtinguts. Per això seria interessant afegir altres variables com el nivell d'estudis, la renda, etc. per a poder obtenir uns resultats més concrets.

II. OBJECTIUS I JUSTIFICACIÓ DE L'ESTUDI

Les nostres hipòtesis s'han concretat en dues generals i quatre més particulars. En el primer grup tenim aquelles relacionades únicament amb el sexe, mentre que en el segon grup hem introduït la variable de l'edat amb el fi de concretar el nostre anàlisi.

A més, hem extret els diferents ítems sobre la tolerància de la pregunta 19 de l'enquesta de valors de la Comunitat Valenciana de juny de 2017 per facilitar l'anàlisi metodològic, i hem creat dues categories per agrupar-les. En primer lloc, una categoria referida als valors respecte les relacions primàries en relació amb l'espai privat; i en segon lloc, una categoria referida als valors respecte a les normes cíviques en relació a l'espai públic. D'aquesta forma, aquestes categories han sigut utilitzades per construir les hipòtesis. No obstant, cal afegir que aquesta divisió i classificació de les categories, s'explica amb major profunditat a l'apartat destinat a la metodologia, així com els diferents rangs establerts per a desglossar la variable independent de l'edat.

Pel que fa a les hipòtesis, per una banda, en el primer grup d'hipòtesis es troben aquelles que fan referència al sexe dels enquestats, contraposant dones i homes. La primera té a vore amb a la diferència entre homes i dones respecte les normes cíviques en l'àmbit públic, mentre que a la segona es menciona la diferència entre aquests envers els valors respecte les relacions primàries en l'àmbit privat. Per tant, les hipòtesis quedarien estructurades de la següent manera:

- H1: Les dones són més defensores dels valors respecte les normes cíviques que els homes en l'àmbit públic.
- H2: Les dones són més tolerants en quant als valors respecte les relacions primàries en l'àmbit privat que els homes.

D'altra banda, en el segon grup d'hipòtesis es troben aquelles referides a l'edat dels enquestats, dividida aquesta com ja hem explicat, en diversos rangs. Aleshores, la tercera hipòtesis es centraria en les dones, contraposant les de més de 65 anys, amb aquelles d'entre 18 i 30 anys, en relació als valors respecte les normes cíviques en l'àmbit públic; la quarta hipòtesis contraposant a les dones entre els mateixos rangs d'edat que l'anterior, però en aquest cas fent esment a la categoria dels valors respecte les relacions primàries en l'àmbit privat. Per contra, pel que respecta a la cinquena i la sisena hipòtesis, s'introdueix als homes com a variable independent, oposant aquells d'entre 18 i 30 anys amb aquells de més de 65 anys, respecte als valors respecte les normes cíviques i les relacions primàries.

D'aquesta manera, les hipòtesis quedarien formulades de la següent forma:

- H3: Les dones de més de 65 anys són més defensores dels valors respecte les normes cíviques que les dones de 18 a 30 anys en l'àmbit públic.
- H4: Les dones de 18 a 30 anys mostren una major tolerància cap als valors respecte les relacions primàries que les dones de més de 65 anys.

- H5: Els homes de més de 65 anys són més defensors dels valors respecte les normes cíviques que els homes de 18 a 30 anys en l'àmbit públic.
- H6: Els homes de 18 a 30 anys mostren una major tolerància cap als valors respecte les relacions primàries que els homes de més de 65 anys.

Amb tot açò, el que es vol aconseguir és donar una explicació el més encertada possible sobre el nivell de tolerància dels valencians enquestats en juny de 2017, en funció de la seua edat i el seu sexe, amb la finalitat de comprovar si realment aquestes dues variables influeixen - o no-, a l'hora de determinar un nivell diferent de tolerància entre aquests.

III. MARC TEÒRIC

El concepte de tolerància pot tindre molts significats en funció de l'enfocament que li és aplicat o en funció de com siga abordat, el diccionari de la Real Acadèmia de la Llengua Espanyola la defineix com «el respecte i consideració cap a les opinions o pràctiques dels demés encara que repugnen a les nostres». En aquesta definició intervenen dos subjectes: algú que tolera l'actitud i un altre subjecte que és tolerat, a més de que es fa referència a un objecte, que és allò que es tolera. Si parlem de tolerància, per tant, estem parlant d'una manera d'obrar o de conducta enfront d'una manifestació amb la qual no estem d'acord, és a dir, d'ètica al cap i a la fi. En principi el tolerar determinades accions pot estar motivat per evitar un mal major o fins i tot per l'obtenció del bé comú (Torres 1985). L'exemple paradigmàtic d'això s'observa en el pagament dels impostos, jo tolere haver de desviar part dels meus ingressos als impostos amb l'objectiu d'aconseguir el bé comú que és sostenir l'estat de benestar. Aquesta és en la dimensió en la qual es mou la nostra variable dependent, en el mesurament de la tolerància cap a determinades accions, mesurada en una escala de 0 a 10, on 0 és cap tolerància i 10 és tolerància plena.

Les variables sexe i edat han permès històricament portar a terme una distribució de fluxos i stocks amb capacitat per explicar alguns dels principals fets poblacionals i socials, han estat algunes de les ferramentes més utilitzades per les ciències socials, l'antropologia i la psicologia (Vallin 1995).

La variable sexe ens serveix de base per a un anàlisi de gènere. Per a formular les hipòtesis, especialment aquelles del primer grup (H1 i H2), ens hem fet servir de teories i idees de la filosofia i la ciència social feminista des de mitjans del segle passat. En aquest sentit, partim de la idea de no-naturalitat del gènere descrita per de Beauvoir i de l'atribució a la condició de dona d'un conjunt de valors heterodesignats que construeixen socialment el seu ésser (Butler 2017).

La relació entre gènere i valors ha estat, en cert mode, àmpliament analitzada per les ciències socials, la filosofia i la psicologia, especialment amb l'aparició del moviment feminista com a agent històric. Elements propis de la civilització occidental com la identificació de les dones amb la natura, la matèria, l'emoció o la irracionalitat han estat

intensament analitzats i criticats (Federici 2004), així com les característiques específiques i tipificades dels actes performatius que han construït i construeixen el gènere sobre una base binària. Encara així, la literatura és molt més escassa quan el que pretenem és relacionar el gènere amb la tolerància que es mostra cap a certes actituds o accions.

Podríem dir-ne que, històricament, s'ha tendit a assimilar als valors propis de la masculinitat la projecció pública, els valors cívics propis del "home polític", mentre es restringia els valors heterodesignats a la feminitat a l'àmbit privat/familiar, un marc simbòlic que justifica la subvaloració del treball reproductiu i la pròpia opressió de les dones (Federici 2018). En aquesta línia, a mode d'exemple, l'antropòloga Eva Figs (1972) afirmava que la majoria dels homes són tenaçment reticents a les idees que debiliten els valors fonamentals i familiars.

Seguint aquestes bases teòriques, pensem que amb aquestes hipòtesis podem observar en quina mesura els actes performatius tipificats que conformen el gènere es relacionen amb els valors respecte les normes cíviques i el model tradicional de família.

De manera més específica, utilitzem els treballs de Inés Alberdi, Pilar Escario i Perla Haimovich (1984) sobre canvis actitudinals davant la transformació dels models de família. I també diversos estudis de caire psicològic que analitzen els valors específics atribuïts socialment a la feminitat i la masculinitat (Barberà i Mayor 1989) i també certs treballs d'Alison Jaggar (2014) sobre les dones com a subjectes ètics i sobre els valors cívics.

Pel que fa a l'edat, introduïda en les hipòtesis del segon grup (H3 i H4), ha estat i és una de les variables més rellevants de la població, en la mesura que d'ella es deriven com s'estableixen les evolucions de les línies de vida definides en demografia i del desenvolupament biològic i social dels éssers humans (Pressat 1981).

Tradicionalment, a la literatura científica social, els estudis d'intenció de vot o les enquestes de valors han tendit a mostrar que l'edat d'una persona té una notable influència en els valors o actituds que pot desenvolupar. En aquest sentit, es sol observar que les persones majors tendeixen a tindre valors o actituds més conservadores, menys tolerants cap a la diferència, tradicionals o autoritàries (von Hippel 2009). Encara així, existeixen alguns estudis recents que afirmen que les generacions joves estan mostrant valors més radicalitzats cap a la dreta, amb menys tolerància cap a actituds o pràctiques socialment no hegemòniques (Watson 2018).

Nosaltres distribuïrem les edats en quatre cohorts, d'elaboració pròpia, en cert mode fet més complex que la clàssica distinció triple en joves-vells-ancians. En aquest sentit, farem servir textos de caire sociodemogràfic de Juan Francisco Martín Ruiz.

Cap dir, finalment, que el nostre treball es circumscriu espacialment a l'àmbit del País Valencià, amb dades recollides al 2017.

IV. METODOLOGIA

La font d'informació amb la qual hem treballat en aquesta investigació és l'enquesta de valors del País Valencià de juny de 2017. En aquesta enquesta es recollien preguntes de diversa índole i temàtica, nosaltres, en voler centrar-nos en la tolerància, hem emprat la pregunta 19. Aquesta pregunta demanava a l'enquestat que, en una escala del 0 al 10, on 0 és «mai pot ser justificat» i 10 és «sempre pot ser justificat», opinés sobre una sèrie d'accions.

Els ítems o accions que hem triat per a crear les nostres variables dependents són els següents: sexe abans del matrimoni, divorci, homosexualitat, avortament, eutanàsia, robar, violència contra altres persones, no pagar el transport públic, acceptar suborns en l'exercici dels seus deures, reclamar ajudes del govern als que sap que no te dret i enganyar amb els impostos si és té ocasió.

Tota l'operativització i les proves estadístiques s'han fet amb el programa IBM SPSS statistics.

IV. 1. Operativització de variables

A partir dels ítems inicials, hem creat dues variables dependents on hem agrupat els ítems de la pregunta en qüestió. Així, en primer lloc, hem generat la categoria «valors respecte les relacions primàries» que té relació amb l'espai privat i, en segon lloc, la categoria de «valors respecte les normes cíviques» que es vincula a l'espai públic.

Categoria: Valors respecte les relacions primàries (àmbit privat)

- Tolerància al sexe abans del matrimoni
- Tolerància al divorci
- Tolerància a l'avortament
- Tolerància a l'eutanàsia
- Tolerància a l'homosexualitat

Categoria: Valors respecte les normes cíviques (àmbit públic)

- Robar
- Violència contra altres persones
- No pagar en el transport públic
- Acceptar suborns en l'exercici dels seus deures
- Reclamar ajudes del govern a les que sap que no té dret
- Enganyar amb els impostos si es té ocasió

Per a crear-les, hem sumat els valors dels ítems que les componen i hem fet la mitjana amb el nombre d'ítems de cada categoria, deixant com a valors perduts els No sap i No contesta per a obtenir resultats depurats.

Tal com estan dissenyades aquestes categories (de 0 a 10), un valor pròxim al 10 en la categoria de valors respecte les relacions primàries vol dir que s'és molt tolerant. En canvi, un valor pròxim a 0 en la categoria de valors respecte les normes cíviques és una cosa negativa, perquè tots els comportaments agrupats en aquesta categoria són delictius, de manera que un valor pròxim a 0 ací significarà un major respecte per les normes cíviques, d'ací el nom de la categoria. La justificació del nom «valors respecte les relacions primàries» ve perquè entenem les relacions primàries com aquelles accions vitals que empenyen a les persones a relacionar-se de primera mà amb la resta, de forma íntima i, per tant, privada.

Hem deixat fora de les categories ítems com la prostitució o que els pares imposen càstigs físics als seus fills al considerar que poden donar lloc a resultats aberrants. En el cas de la prostitució, sent una pregunta d'una enquesta tancada, realment no sabem el que pot significar la tolerància cap a la mateixa per a cada persona, obviant que ja de per si mateix és un concepte amb moltes controvèrsies, de manera que ens hem curat en salut. Respecte als càstigs físics als fills, resulta una acció molt impopular per raons òbvies, per la qual cosa de cara a respondre en una enquesta és possible que la majoria de persones diga que mai la tolera, encara que pot ser que realment ho faça.

Respecte a la variable independent edat, hem decidit separar-la en quatre categories per a facilitar el treball i segons la semblança en les experiències vitals. La primera (18-30 anys) es basa en l'entrada a l'edat adulta i la finalització dels estudis. La segona (31-45 anys) es basa en la sortida a un mercat laboral més estable i la constitució de la unitat familiar. La tercera (45-65 anys) compren els anys en els que la unitat familiar ja està formada i consolidada, així com els últims anys de realització de treball laboral abans de la jubilació. Per últim, la quarta categoria (més de 65 anys), es basa en els anys posteriors a la jubilació. Pel contrari, la variable sexe es manté tal i com estava proposada en l'enquesta, distingint entre home i dona.

Hem ajuntat el sexe amb els grups d'edat al SPSS per a fer les proves estadístiques amb les variables dependents.

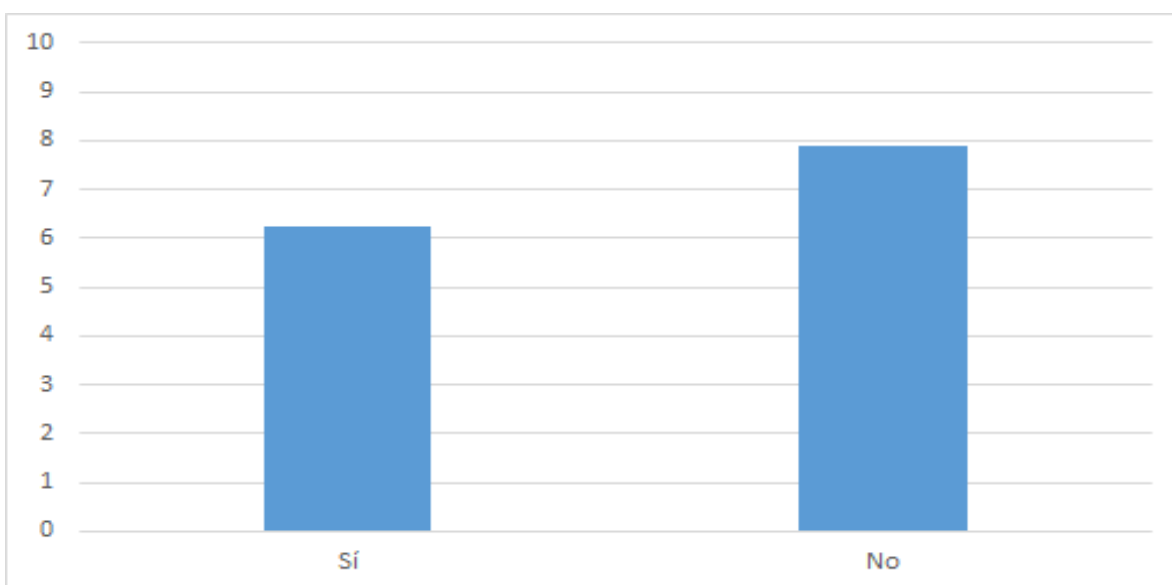
IV.2. Validació de variables dependents

El procés de validació de variables es realitza per a constatar que les categories creades realment són vàlides i tenen sentit com per a poder emprar-les en la investigació. Respecte a la validació interna, tots els ítems dins de cada categoria tenen el mateix sentit; en la categoria de valors respecte les relacions primàries, tots els ítems tenen sentit "positiu" on un valor pròxim al 10 és més tolerància i la categoria respecte als valors cívics, tots els ítems tenen sentit negatiu al tractar-se de conductes incíviques, de manera

que un valor pròxim al 0 significa intolerància respecte a conductes delictives, això és, defensa de les normes cíviques. De manera que no s'obtenen resultats aberrants.

Respecte a la validació externa, hem decidit creuar les dues categories amb la variable de religiositat de l'enquesta, corresponent a la pregunta 21a, que pregunta a l'enquestat si es considera que és d'alguna religió. Aquest encreuament té l'objectiu de veure si els resultats obtinguts tenen sentit per a validar les nostres variables dependents. Els resultats obtinguts confirmen que les categories són correctes.

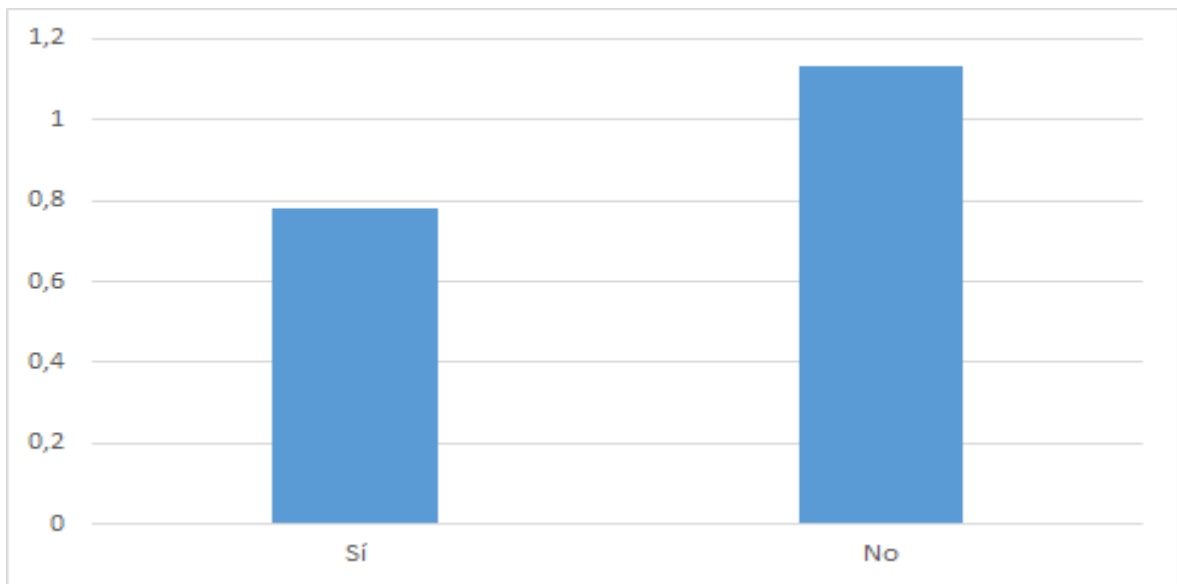
Figura 1: Mitjanes dels valors respecte les relacions primàries amb la variable de religiositat (País Valencià, 2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana de juny 2017.

Aquest primer gràfic de mitjanes ens mostra que les persones religioses són menys tolerants que les no religioses respecte als valors inclosos en la nostra variable. Això era alguna cosa d'esperar perquè les idees religioses solen optar per formes de família més tradicionals i per actituds més conservadores respecte a l'homosexualitat, l'avortament o l'eutanàsia per exemple.

Figura 2: Mitjanes dels valors respecte les normes cíviques amb la variable de religiositat (País Valencià, 2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana de juny 2017.

En aquest segon gràfic de mitjanes també s'observa una tendència previsible, les persones que practiquen alguna religió són més defensores de les normes cíviques que aquelles que no practiquen cap, això també té a veure amb les idees que comparteixen moltes religions respecte a la moralitat i el respecte a les normes socials, ser solidari, etc.

Som conscients que les persones que practiquen alguna religió poden estar practicant religions diverses, però la majoria d'elles (cristianisme, judaisme, islam) comparteixen uns certs valors tradicionals i de respecte a les normes cíviques, sent tal vegada el budisme l'única religió que seria més tolerant respecte a les actituds dins de la categoria de valors respecte les relacions primàries.

IV.3. Anàlisi i proves estadístiques

Totes les proves realitzades són sobre la mostra de l'enquesta, amb un total de 2018 entrevistes evidenciant que, al ser una mostra gran, els resultats obtinguts podrien ser representatius respecte a la població del País Valencià d'aquell moment.

En primer lloc, realitzarem una anàlisi univariant de cadascuna de les nostres variables, però com que les freqüències no traslladaven cap cosa interessant, no els hem inclosos.

A continuació realitzem els estadístics descriptius (mitjana, mediana, moda i desviació estàndard) amb les variables sexe i les dependents en primer lloc, i amb sexe combinat amb els grups d'edat i les dependents en segon lloc. Aquestes proves tenen l'objectiu de confirmar o refutar les nostres hipòtesis inicials.

Quant a l'anàlisi bivariant, realitzem la prova ANOVA per observar si existeixen diferències de mitjanes entre les variables de sexe i edat (combinades) i les dependents. Juntament amb aquesta prova, realitzem la prova post hoc Scheffe, que ens serveix per a veure si existeixen similituds entre les combinacions de mitjanes de les variables i crea grups per similitud de mitjanes per a facilitar l'anàlisi i observar les diferents tendències. Per acabar, creem gràfics de mitjanes que faciliten l'anàlisi de les diferents tendències.

Dins de la variable de valors respecte les relacions primàries, amb l'objectiu d'indagar en el per què d'algunes anomalies en la tendència observada en el gràfic de mitjanes, decidim realitzar les mateixes proves (ANOVA, scheffe i gràfics de mitjanes) amb cadascun dels ítems que la integren i amb la variable sexe i grups d'edat combinades.

Per poder confirmar la correlació que s'observava en els gràfics de mitjanes, realitzem una anàlisi de correlació amb l'edat (sense rangs) i les variables dependents.

El nivell de confiança assumit és del 95% per a la totalitat de proves realitzades.

V. ANÁLISI DE RESULTATS

En termes generals, podem expressar la rotunditat dels resultats que hem obtingut, per la magnitud de la mostra, així com les diferències i les similituds clares que s'observen en les dades estadístiques analitzades. Encara així, la tònica general que es desenvolupa al llarg de l'estudi dels resultats, és que manquen una sèrie de factors explicatius per a entendre, amb un major abast, la tolerància en la ciutadania valenciana cap a l'esfera pública i privada. Tant és així que, en nombroses ocasions, hem trobat que la variable sexe o l'edat no ens brindava raons suficients per a defensar els lleugers canvis en el grau de tolerància de la mostra, per la qual cosa aquest estudi concret seria més exhaustiu si haguérem incorporat altres variables com el nivell d'estudis, la classe social, la vida laboral, etc. Així i tot, hem donat amb una sèrie de resultats prou esclaridors de la tolerància valenciana cap als valors respecte les relacions primàries i cap als valors respecte les normes cíviques, amb diferències i patrons de convergència al observar aquesta tolerància des de l'edat i des del sexe, i des d'ambdues alhora.

En el nostre primer intent de realitzar una anàlisi comparativa inductiva, hem començat per operativitzar les primeres hipòtesis, referides al sexe. En el nostre estudi, amb la variable dependent de tolerància, observem en la taula que aquesta no canvia respecte al sexe. No hi ha una diferència entre homes i dones en la seua tolerància en quant als valors respecte les normes cíviques, doncs els valors de les mitjanes d'ambdós sexes són molt similars. Segons aquests resultats, tant homes com dones alberguen una menor tolerància respecte de les normes cíviques i els valors de tolerància són molt majors en quant als valors respecte les relacions primàries.

Aquests primers resultats ens porten a refutar les nostres primeres hipòtesi: les dones no són més defensores de les normes cíviques que els homes (l'àmbit públic de la H1), al mateix temps que no són més progressistes que els homes en quant als valors

respecte les relacions primàries (l'àmbit privat de la H2). Així, deduïm que el sexe no condiciona el nivell de tolerància de les persones, ni en l'àmbit públic ni en el privat, almenys a simple vista.

Taula 1. Estadístics descriptius de sexe amb les dues toleràncies (País Valencià, 2017)

Sexe	Mitjana	Mediana	Moda	Desviació estàndard	Mitjana	Mediana	Moda	Desviació estàndard
Home	6,99	7,6	10	2,55	1,03	0,67	0	1,29
Dona	6,98	7,6	10	2,45	0,84	0,5	0	1,13

VALORS RESPECTE LES RELACIONS PRIMÀRIES

VALORS RESPECTE LES NORMES CÍVIQUES

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana de juny 2017.

El següent pas és anar a les especificacions: pot ser la tolerància en els àmbits públic i privat no vinga determinada pel sexe, però llavors sí ho siga per la variable de l'edat. Per aquest motiu, decidim creuar les variables de sexe amb l'edat, donat que pot ser sí esdevinguen divergències en els nivells de tolerància de cada sexe en etapes vitals diferents, és així com hem formulat les hipòtesis 3 i 4.

Taula 2: Estadístics descriptius de edat i sexe amb les dues toleràncies (País Valencià, 2017)

	Mitjana	Mediana	Moda	Desviació estàndard	Mitjana	Mediana	Moda	Desviació estàndard
Sexe i Edat								
Homes de 18 a 30 anys	7,45	8,2	10,00	2,43	1,32	1,00	0,00	1,34
Homes de 31 a 45 anys	7,57	8,00	10,00	2,29	1,09	0,67	0,00	1,35
Homes de 46 a 65 anys	7,01	7,6	10,00	2,45	0,01	0,67	0,00	1,32
Homes de més de 66 anys	5,38	5,4	4,00	2,66	0,67	0,00	0,00	0,95
Dones de 18 a 30 anys	7,41	8,00	10,00	2,31	1,27	1,00	0,00	1,47
Dones de 31 a 45 anys	7,72	8,00	10,00	2,08	0,91	0,50	0,00	1,12
Dones de 46 a 65 anys	7,24	7,80	10,00	2,24	0,69	0,33	0,00	0,89
Dones de més de 66 anys	5,25	4,00	4,00	2,52	0,68	0,00	0,00	1,08

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana de juny 2017.

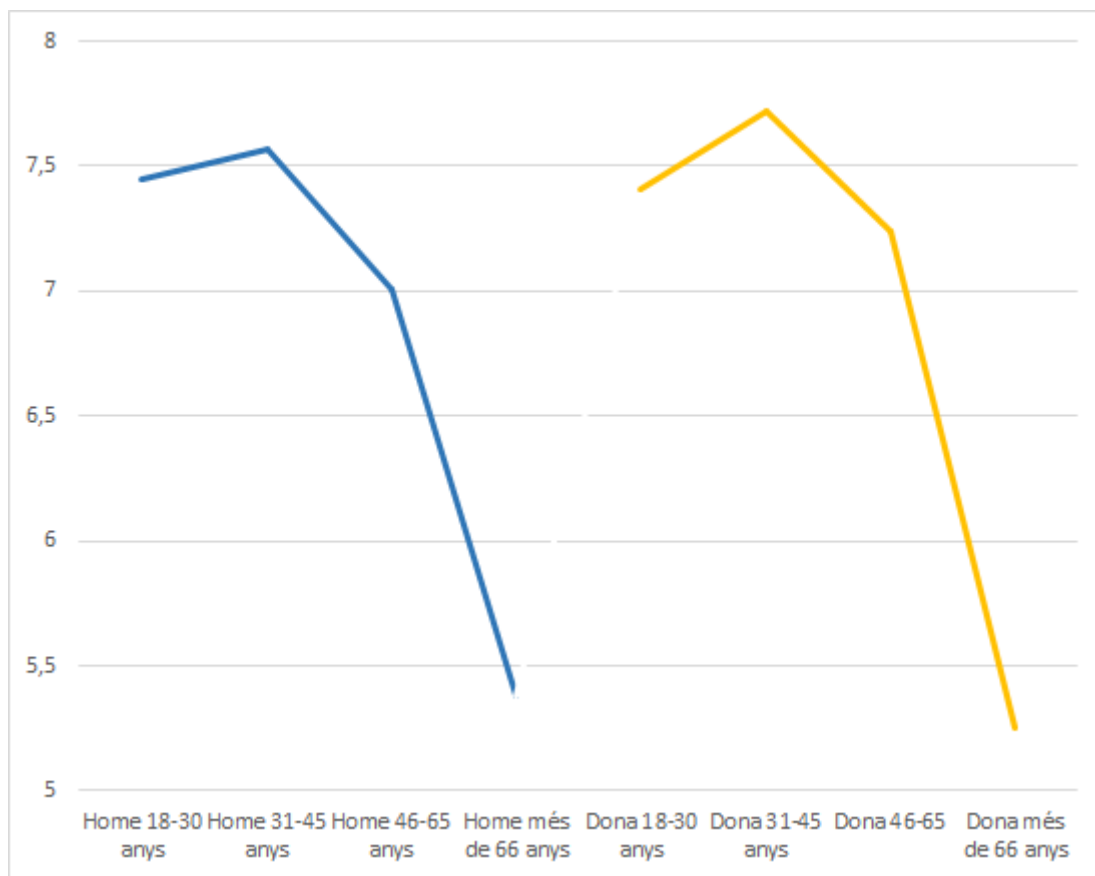
Seguidament, a través dels resultats de la Taula 2, observem que, de nou, les mitjanes del rang d'edat per damunt de la jubilació (+65) en la variable de valors familiars és prou similar en ambdós sexes: 5,25 en el cas de les dones majors de 65 anys i d'un 5'38

en el cas dels homes en les mateixes edats. Quant a allò plantejat en la nostra hipòtesi 4, a primera vista, observem que les dones majors de 65 anys són menys tolerants que les dones de 18 a 30 anys quant als valors familiars en l'àmbit privat. Així, es confirma la hipòtesi 4, ja que les dones més joves són més tolerants que les dones més majors cap a les formes de relacions primàries. A més, ocorre d'igual manera en el cas dels homes, donat que són els més joves els que toleren en major grau noves formes de relacions primàries que els homes de més de 65 anys. Això demostra que, a banda d'acceptar la hipòtesi 6, es veu una diferència clara no entre sexes, però sí entre els rangs d'edat dins de cada sexe.

Tampoc observem molta diferència en el cas de la categoria d'àmbit públic sobre els valors respecte les normes cíviques, doncs els homes majors de 65 anys són pràcticament igual de tolerants cap a aquests comportaments delictius (amb una mitjana de 0'67) que les dones de la mateixa edat (amb una mitjana de 0'68). Tanmateix s'observen diferències entre els rangs d'edat de cadascun dels sexes: les dones majors de 65 anys són més defensores de les normes cíviques que les dones joves (18-30 anys). El mateix escenari es repeteix en el cas masculí: els homes més joves (18-30 anys) són més tolerants de les conductes incíviques que els homes més majors (més de 65 anys). Per la qual cosa, podem acceptar les nostres hipòtesis 3 i 5.

Després de realitzar una anàlisi bivariant (prova ANOVA per a la diferència de mitjanes, Scheffe i gràfiques de mitjanes) tenint en compte el sexe, els grups d'edat i les dues variables de tolerància, per poder realitzar l'anàlisi bivariant unim les variables sexe i grups d'edat en una sola. Per facilitar la comprensió de les dades obtingudes, adjuntarem directament les gràfiques de mitjanes, sense els resultats de les proves ANOVA i Scheffe, ja que efectivament havien diferències entre mitjanes i els possibles grups de mitjanes similars s'observen millor en el gràfic de mitjanes.

Figura 3: Mitjanes de valors respecte les relacions primàries amb les variables d'edat i sexe (País Valencià, 2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana de juny 2017.

Com observem en aquest gràfic de mitjanes, els valors segueixen una tendència clara, on a major edat, s'esdevé una menor tolerància de les actituds dins de les relacions primàries. També s'observa una reculada en tolerància en el rang d'edat més baix, tant en homes com en dones. No s'observa diferència entre sexes a primera vista.

Amb l'objectiu de descobrir si existia algun ítem problemàtic dins de la variable dependent que provoca la caiguda en la mitjana del primer rang d'edat en tots dos sexes, decidim realitzar les mitjanes de cada ítem amb els dos primers rangs d'edat i el sexe. Contra tot pronòstic, sí que hi ha diferència per sexes a l'hora d'explicar aquesta caiguda de la tolerància en el primer rang d'edat.

Taula 3: Mitjanes dels dos primers rangs d'edat i el sexe amb els ítems que componen la variable de valors respecte les relacions primàries (País Valencià, 2017)

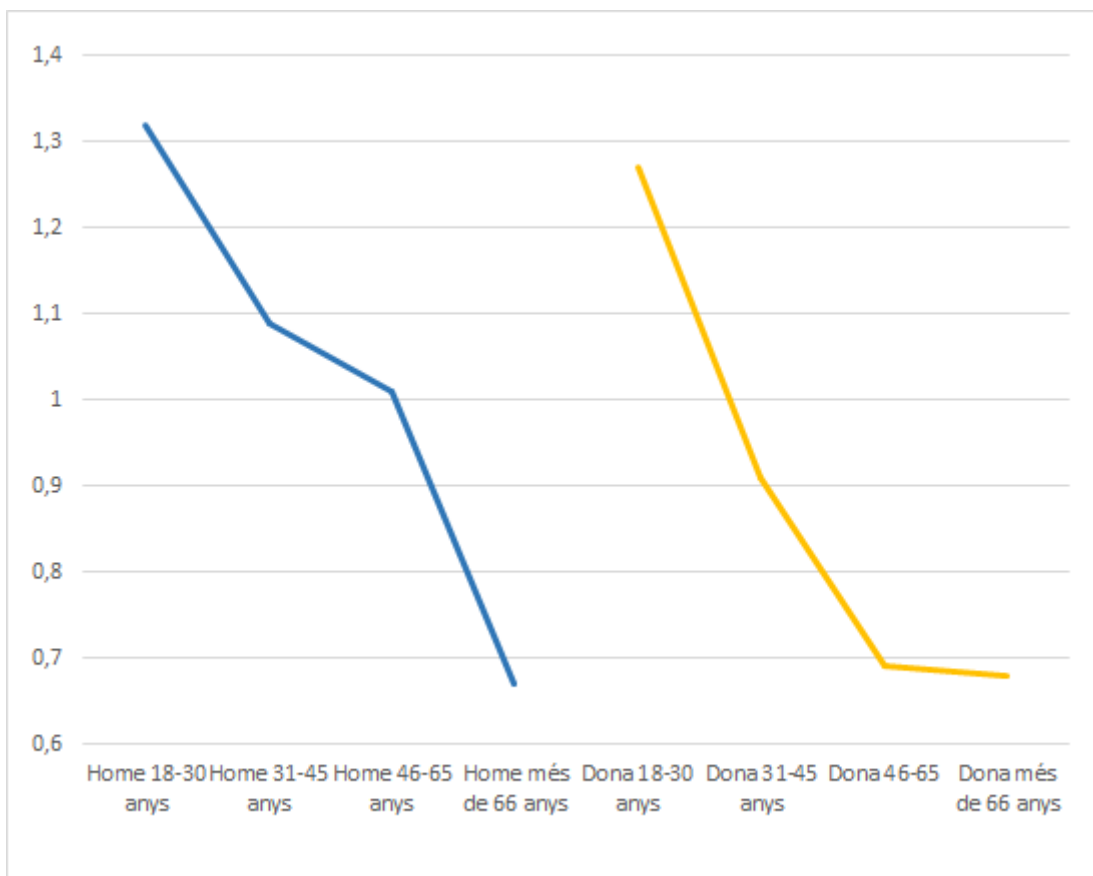
Edat	Valors respecte les relacions primàries	Sexe	
		Homes	Dones
De 18 a 30 anys	Sexe abans del matrimoni	8,63	8,47
	Divorci	7,73	8,28
	Avortament	6,33	6,05
	Eutanàsia	6,24	5,91
	Homosexualitat	8,33	8,34
De 31 a 45 anys	Sexe abans del matrimoni	8,76	8,87
	Divorci	8,2	8,41
	Avortament	6,35	6,06
	Eutanàsia	6,35	6,57
	Homosexualitat	8,1	8,48

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana de juny 2017.

S'aprecien especificitats en cada sexe que causarien la menor tolerància d'aquest primer rang d'edat respecte al segon en la taula anterior. En el cas dels homes, la major diferència entre rangs es troba en la categoria de divorci (0,47 punts de diferència) i en el cas de les dones les majors diferències per rangs succeeixen amb el sexe abans del matrimoni (0,4 punts de diferència) i en major mesura amb l'eutanàsia (0,66 punts de diferència).

Entre les possibles explicacions d'aquest fenomen, podem argumentar, en termes especulatius que, en el cas dels homes més joves (18-30 anys), potser perquè no hagen arribat a experimentar encara un divorci que en tenen una menor tolerància que els homes d'entre 31 i 45 anys. Altra explicació seria la dels valors relacionats amb l'amor romàntic, ja que s'entén com a una única relació que durarà tota la vida, que empeny als joves a pensar que s'ha d'esperar a la persona adequada per a casar-se finalment. En el cas del sexe abans del matrimoni, trobem que les dones de 31 a 45 anys són més tolerants que les dones del rang d'edat més jove, per la radicalització cap a la dreta de les noves generacions, que porten de la mà el conservadorisme i, en certa mesura, es relaciona amb la idea ja esmentada de l'amor romàntic. Per últim, en el cas de les dones d'entre 31 i 45 anys, en el seu rol de treball de cures, es troben més familiaritzades amb el sofriment d'un familiar o d'una persona a qui cuiden, per la qual cosa són més tolerants a l'eutanàsia que les dones més joves (de 18 a 30 anys). També podria ser que les persones joves tendeixen a rebutjar la mort, o a pensar poc en ella i veure-la allunyada

Figura 4: Mitjanes de valors respecte les normes cíviques amb les variables d'edat i sexe (País Valencià, 2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana de juny 2017.

La tendència observada en la figura 4 sobre les mitjanes de valors respecte les normes cíviques amb les variables d'edat i sexe és similar a l'anterior: a major edat menys tolerància es té. Com en aquest cas es mesura en negatiu, significa que el rang d'edat més alt defensa més les normes cíviques en tots dos sexes que la resta de rangs. Tanmateix veiem una diferència entre sexes, encara que tots dos segueixen la tendència general descrita anteriorment (a major edat, menys tolerància), les dones de 31 a 45 anys són més defensores dels valors respecte les normes cíviques que els homes en eixe mateix rang d'edat. El mateix succeeix amb les dones de 46 a 65 anys i els homes en eixe rang. Aquesta diferència entre sexes en aquests dos rangs d'edat resulta ser estadísticament significativa, seguint la prova Scheffé, de manera que la diferència per sexes existeix únicament entre les generacions amb una edat entre els 31 i els 65 anys

No cal oblidar que, en aquest cas, sempre s'està parlant de diferències en valors de per si mateix molt baixos (de 0,60 a 1,40), per la qual cosa, la població total de mitjana es mou entre valors de tolerància quasi total a les normes cíviques. És a dir, en termes generals, la totalitat de la mostra indica una intolerància elevada respecte a l'incompliment de les normes cíviques. No obstant això, s'observen diferències marcades que hem

d'intentar explicar i, finalment, tractar de donar una argumentació de les causes que provoquen aquest fet.

Amb tot això, perquè hi ha una tendència de la joventut de tolerar més que les persones de major edat les conductes incíviques? Entre les possibles explicacions, trobem diverses teories que podrien fer llum sobre aquests fets. Primerament, podem observar que, en general, la joventut actual ha crescut en un clima individualista, alimentat per l'auge del neoliberalisme, nascut des dels anys 80. Potser que aquesta normalització de l'individualisme i les normes de mercat en les relacions humanes, hagen agreujat la situació de la llei de la selva amb la resta d'éssers amb els qui conviure. Així mateix, aquest individualisme va de la mà del conservadorisme creixent dels joves, també promocionat per partits polítics de dreta.

A més a més, trobem en les persones de major edat les seues experiències vitals com a explicatives de la seua defensa de les normes cíviques. La nostra teoria és que les persones majors són més defensores de l'ordre públic perquè durant el franquisme se'ls va educar en el respecte a les autoritats i l'*status quo*, per la qual cosa aquest aprenentatge continua patent en els seus comportaments en l'àmbit públic, tal i com es veu en la Gràfica 2.

Aleshores, perquè els homes en aquests rangs d'edat resulten ser més tolerants de les conductes incíviques que les dones d'aquests mateixos períodes vitals? Per a explicar la diferència entre gèneres, podríem proposar que les dones són més tolerants que els homes als valors respecte les normes cíviques principalment pel seu el rol històric de cura, acompanyada de la missió tradicional d'ajudar al proïsme i respectar als barons, de protegir el benefici comú, etc.

Posteriorment realitzem una anàlisi de correlacions amb totes les edats (sense els grups creats) amb les variables dependents per a observar més clarament la tendència ja observada en els gràfics (a major edat, menys tolerància):

Taula 4. Correlacions Bivariades entre l'edat, els valors respecte les relacions primàries i els valors respecte les normes cíviques.

		Correlacions		
		Valors respecte les normes cíviques	Valors respecte les relacions primàries	Edat (anys)
Valors respecte les normes cíviques	Correlació de Pearson Sig. (bilateral) N	1 1978	0,68 0,003 1853	-0,175 0,000 1978
Valors respecte les relacions primàries	Correlació de Pearson Sig. (bilateral) N	0,68 0,003 1853	1 1881	-0,313 0,000 1881
Edat (anys)	Correlació de Pearson Sig. (bilateral) N	-0,175 0,000 1978	-0,313 0,000 1881	1 2018

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana de juny 2017.

Com pot observar-se, existeix una correlació negativa en totes dues variables, això vol dir que a mesura que s'està en un grup d'edat superior, es toleren menys les actituds incloses en les nostres categories. Aquesta correlació està més accentuada en la categoria de valors respecte a les relacions familiars, cosa que també pot observar-se en les gràfica de mitjanes.

VI. CONCLUSIÓ

En primer lloc, el nivell de tolerància no depèn de la variable del sexe, sent necessari introduir l'edat per poder trobar alguna diferència significativa. Per tant, a aquest respecte, es rebutgem la primera i la segona hipòtesis.

En segon lloc, cal destacar la rellevància de l'edat, en tant que a major edat, el nivell de tolerància disminueix, respecte de les dues categories (valors respecte les relacions primàries i valors respecte les normes cíviques). Això ve a confirmar la idea de (von Hippel 2009) exposada en el marc teòric, les persones més majors tendeixen més cap a valors conservadors. D'aquesta manera, la hipòtesi quarta quedaria confirmada, donat que les dones en el rang d'edat de 18 a 30 anys són més tolerants als valors respecte les relacions primàries que les dones de més de 65 anys. Açò ocorre d'igual manera en el cas dels homes, donat que són els homes més joves els que toleren en major grau les formes de relacions primàries que els homes de més de 65 anys. Així doncs, la sisena hipòtesi quedaria també confirmada, demostrant-se, a més, que es veu una diferència, no entre sexes, sinó entre els rangs d'edat dins de cada sexe.

En l'anàlisi de la categoria de valors respecte les relacions primàries, s'ha observat com el primer rang d'edat pateix una reculada en la tolerància respecte al segon rang; aquesta reculada en la cohort més jove podria seguir la lògica exposada per (Watson 2018), segons la qual les generacions més joves mostren valors més conservadors, i per tant, mostren menys tolerància cap a pràctiques no tradicionals. Aquest sembla ser un retrocés uniforme en tots dos sexes però si ens fixem en els ítems que conformen la categoria de valors respecte les relacions primàries es troben diferències significatives pel que fa al sexe i a l'edat, ja que les dones d'entre 18 i 30 anys són menys tolerants que les d'entre 31 i 45 anys a l'eutanàsia, així com al sexe abans del matrimoni, mentre que els homes d'entre els mateixos rangs d'edat, són menys tolerants al divorci.

En tercer lloc, si que hi ha diferències per sexe en la categoria de valors respecte les normes cíviques, en tant que per als rangs d'edat de 31 a 45 anys i de 46 a 65 anys, els homes són menys tolerants cap a les normes cíviques que les dones, un fet que hem argumentat seguint termes hipotètics. A gran escala, observem que les dones més majors (per damunt dels 65 anys) són més defensores dels valors respecte les normes cíviques que les dones més joves (de 18 a 30 anys). D'aquesta forma es confirma la tercera de les hipòtesis plantejada. A més, seguint aquesta línia d'explicació, també s'accepta la cinquena hipòtesi.

En suma, podem concloure que moltes de les qüestions a les que hem intentat donar resposta en el present treball d'investigació obren la porta a futures investigacions més concretes per poder donar una resposta més precisa, donada la manca de variables explicatives més concretes com el nivell d'estudis, la classe social, l'estatus laboral, la religiositat o la renda dels enquestats, entre altres. Aquesta profundització hauria d'estudiar-se en un futur article, donat que ara no podem donar respostes empíriques més enllà que per raons de sexe i d'edat. Tal volta seria necessari realitzar una investigació qualitativa per a analitzar les diferents posicions discursives entorn de les qüestions descobertes (diferència entre sexes als valors respecte les normes cíviques, diferència entre els dos primers rangs d'edat i les especificitats de cada sexe als valors respecte a les relacions primàries) i llançar una mica de llum en aquest assumpte.

Així, per la part que ens correspon, hem descobert relacions entre variables en relació amb l'edat de l'enquesta, i en menor mesura, amb el sexe, que enfoquen respostes ambigües en el País Valencià, però que donen llum a un tema tan candent com és la tolerància en l'àmbit públic i en el privat de la nostra societat.

Per últim, cal destacar que amb el nou context sociosanitari provocat per la crisi de la Covid-19, és molt probable que les dades quantitatives queden desfasades, i amb això els resultats i les conclusions del treball d'investigació, pel que cal tenir en compte que són dades de juny de 2017, i podrien no representar la realitat social valenciana en l'actualitat.

VII. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Alberdi, Inés; Escario, Pilar i Haimovich, Perla. 1984. “Actituds de les dones cap al canvi familiar”. Revista Espanyola d’investigacions sociològiques. N° 27. Recuperat abril 21, 2021. (http://www.reis.cis.es/REIS/PDF/REIS_027_04.pdf)
- Barberà, Ester i Mayor, Luís. 1989. “Autoconcepte de gènere i sistema de valors”. Revista de Psicologia social. Vol. 4, N°2. Universitat de València. Dialnet. Recuperat abril 21, 2021. (<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2903567>)
- Beauvoir, Simone. 1949. *El Segundo sexo*. Càtedra. (<https://cursoshistoriavdemexico.files.wordpress.com/2018/09/beauvoir-simone-de-el-segundo-sexo.pdf>)
- Butler, Judith. 1990. *El género en disputa: el feminismo y la subversión de la identidad*. Paidós. Recuperat abril 21, 2021. (<https://roxanarodriguezortiz.files.wordpress.com/2011/04/el-genero-en-disputa-el-feminismo-y-la-subversic3b3n-de-la-identidad.pdf>)
- Butler, Judith i Lourtiés, Marie. 1998. *Actos performativos y constitución del género: un ensayo sobre fenomenología y teoría feminista*. Vol. 18. Debate feminista. Recuperat abril 21, 2021. (https://debatefeminista.cieg.unam.mx/df_ojs/index.php/debate_feminista/article/view/526)
- Cabedo Manuel, Salvador. 2006. “Filosofia y cultura de la tolerancia”. Publicacions de la Universitat Jaume I (Departament de Filosofia i Sociologia). Dialnet. España. Recuperat abril 21, 2021. (<https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=265928>)
- Federici, Silvia. 2018. *El patriarcado del salario. Críticas feministas al marxismo*. Traficantes de sueños. Madrid. Recuperat abril 21, 2021. (https://www.traficantes.net/sites/default/files/pdfs/TDS_map49_federici_web_0.pdf)
- Federici, Silvia. 2018. *Caliban i la bruixa: dones, cos i acumulació primitiva*. Virus editorial. Recuperat abril 22, 2021. (<https://www.viruseditorial.net/paginas/pdf.php?pdf=caliban-i-la-bruixa.pdf>)
- Figes, Eva. 1973. “Actitudes patriarcales: las mujeres en la sociedad”. N° 34. Revista espanyola de l’opinió pública. Centre d’Investigacions sociològiques. Madrid. Recuperat abril 21, 2021. (<https://www.jstor.org/stable/40199216?seq=1>)
- Generalitat Valenciana. 2017. “Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana. Distribució de freqüències. ARGOS. Generalitat Valenciana”.
- Hippel, William. 2009. “Age, race, and implicit prejudice: Using process dissociation to separate the underlying components”. Psychological Science. National Center for Biotechnology Information. Recuperat abril 23, 2021. (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19175528/>)
- Hippel, William. 2008. “Empathy and social functioning in late adulthood”. Aging Mental Health. National Center for Biotechnology Information. Recuperat abril 23, 2021. (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18791898/>)
- Jaggar, Alison M. 2014. “Ètica feminista”. Revista ELSEVIER: debat feminista. Vol. 49. Recuperat abril 21, 2021.

<https://www.elsevier.es/es-revista-debate-feminista-378-articulo-etica-feminista-S0188947816300020>)

- Lyotard, Jean François. 1993. *La condició postmoderna*. Càtedra. Recuperat abril 21, 2021. (<https://www.uv.mx/tipmal/files/2016/10/J-F-LYOTARD-LA-CONDICION-POSMODERNA.pdf>)
- Martín Ruíz, Juan Francisco. 2005. “Els factors definitoris dels grans grups d’edat de la població: tipus, subgrups i ombralls”. Scripta nova: Revista electrònica de geografia i ciències socials. Vol. IX, N° 190. Universitat de La Laguna. Recuperat abril 21, 2021. (<http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-190.htm>)
- Martín Ruíz, Juan Francisco. 1987. “Els trets de l’estructura demogràfica recent: el nord-est de Gran Canaria”. Col·lecció: Anuari d’Estudis Atlàntics. N°33. Dialnet. Recuperat abril 21, 2021. (<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2033000>)
- Moratino, Guillermo. 2011. “Els joves de hui en dia són més conservadors que els seus pares”. DC: *El Confidencial*. Recuperat abril 21, 2021. (https://www.elconfidencial.com/alma-corazon-vida/2011-11-28/los-jovenes-de-hoy-en-dia-son-mas-conservadores-que-sus-padres_583427/)
- Pressat, Roland. 1981. *Introducción a la demografía*. Barcelona: Ariel.
- Silió, Elisa. 2013. “Més espantats, menys tolerants”. *El País*. Madrid. Recuperat abril 23, 2021. (https://elpais.com/sociedad/2013/10/03/actualidad/1380824518_770791.html)
- Torres Ruíz, Jose Ramon. 1985. “El concepte de tolerància”. Revista d’estudis polítics (Nova època). N°48. Dialnet. Recuperat abril 22, 2021. (<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=26870>)
- Twenge, Jean. 2015. “More Polarized but More Independent: Political Party Identification and Ideological Self-Categorization Among U.S. Adults, College Students, and Late Adolescents, 1970-2015”. Personality and psychology bulletin. National Center for Biotechnology Information. Recuperat abril 22, 2021. (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27604353/>)
- Watson, Katy. 2018. “L’onada de joves conservador que estan ajudant a renàixer la dret en Brasil”. *BBC*. Recuperat abril 22, 2021. (<https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-43618308>)